

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДНІПРОВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ОЛЕСЯ ГОНЧАРА

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор

Сергій ОКОВИТИЙ

«18» квітня 2024 р.

ПОГОДЖЕНО

В.о. проректора

з науково-педагогічної роботи

Наталія ГУК

«15» квітня 2024 р.

**ПРОГРАМА
ФАХОВОГО ІСПИТУ**

для вступу на навчання за освітнім рівнем магістра
на основі освітнього ступеня бакалавра (освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста)
за спеціальністю 016 Спеціальна освіта
(Освітня програма – Спеціальна освіта)
(Спеціалізація – 016.01 Логопедія)

Розглянуто на засіданні вченої ради
факультету психології
та спеціальної освіти
від «30» квітня 2024 р.,
протокол № 9

Голова вченої ради

(Зоя БОНДАРЕНКО)

Дніпро
2024

1. Ніколенко Л.М., завідувачка кафедри педагогіки та спеціальної освіти;
2. Мога М.Д., професор кафедри педагогіки та спеціальної освіти;
3. Нічуговська Л.І., професор кафедри педагогіки та спеціальної освіти;
4. Липа В.О., доцент кафедри педагогіки та спеціальної освіти;
5. Поліщук Ю.В., ст. викладач кафедри педагогіки та спеціальної освіти.

Програма ухвалена на засіданні кафедри педагогіки та спеціальної освіти; від «04» квітня 2024 р., протокол № 9

Завідувачка кафедри (Людмила НІКОЛЕНКО)
(підпис) (ім'я та прізвище)

та на засіданні науково-методичної ради факультету психології та спеціальної освіти від «10» квітня 2024 р., протокол № 8

Голова (Лілія НІЧУГОВСЬКА)
(підпис) (ім'я та прізвище)

1. ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

Фаховий іспит (ФІ) передбачає перевірку здатності вступника до опанування освітньої програми другого (магістерського) рівня вищої освіти на основі здобутих раніше компетентностей.

Результати ФІ зараховуються для конкурсного відбору осіб, які на основі ступеня бакалавра (освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста) вступають на навчання для здобуття ступеня магістра. Приймальна комісія університету допускає до участі у конкурсному відборі осіб, які за результатом фахового іспиту отримали не менше 40 балів за шкалою від 0 до 100 балів.

Програма фахового іспиту для вступу на навчання за освітнім рівнем магістра за спеціальністю 016 Спеціальна освіта (Освітня програма – Спеціальна освіта) містить питання з таких навчальних дисциплін природничо-наукової та професійної підготовки бакалавра:

1. Логопедія з практикумом
2. Спеціальна педагогіка
3. Педагогіка з історією науки
4. Спеціальна психологія
5. Основи інклюзивної освіти

2. ПЕРЕЛІК ТЕМ ДИСЦИПЛІН, З ЯКИХ ОЦІНЮЄТЬСЯ ВСТУПНИК

1. Навчальна дисципліна №1 «Логопедія з практикумом»

Тема 1. Етіопатогенез дислалій. Визначення та характеристика дислалії. Причини дислалії. Форми дислалії. Види дислалії. Дефекти відтворення звуків мовлення. Принципи логопедичного впливу при дислалії. Методи логопедичної корекції дислалії. Методика корекційної роботи при дислалії.

Тема 2. Етіопатогенез дизартрії. Визначення та характеристика дефекту при дизартрії. Характеристика відділів мовленнєво-рухового апарату. Симптоми та синдроми дизартрій. Клініко-фізіологічні аспекти дизартрій. Причини виникнення дизартрії. Клініко-психологічна характеристика дітей із дизартрією. Психолінгвістичні аспекти дизартрії. Класифікація дизартрій. Три ступені дизартрії.

Тема 3. Обстеження дитини із дизартрією. Принципи логопедичного обстеження. Напрями та особливості обстеження дитини із дизартрією. Характеристика пізнавальної діяльності дітей із дизартрією. Мета та зміст обстеження дітей із дизартрією.

Тема 4. Корекційна робота при дизартріях. Основні напрями корекції мовлення при дизартріях. Система корекційно-педагогічної роботи при дизартріях: основні положення, етапи. Вироблення контролю за положенням роту. Артикуляційна гімнастика. Розвиток голосу. Корекція мовленнєвого дихання. Розвиток відчуттів артикуляційних рухів та артикуляційного праксису. Корекція звуковимови. Особливості відновлюваної роботи з дітьми з дизартрією.

Тема 5. Стерта дизартрія. Методика логопедичної корекції. Характеристика дефекту при стертій дизартрії. Особливості мовлення дитини зі стертою дизартрією. Особливості

діагностики стертої дизартрії. Особливості логопедичної роботи при стертій дизартрії. Методика подолання фонетичних порушень при стертій дизартрії.

Тема 6. Етіопатогенез ринолалій. Визначення, поширеність та патогенез ринолалії. Етіологічні чинники виникнення вроджених вад обличчя. Класифікація незрошень. Механізм мовлення у нормі та при ринолаліях. Основні форми ринолалій. Характеристика мовлення дитини з ринолалією. Особливості соматичного та психічного розвитку дитини з ринолалією.

Тема 7. Логокорекційна робота з подолання ринолалій. Основні принципи логопедичної роботи при ринолалії. Основні принципи логопедичної роботи при відкритій логопедії. Логопедична робота у доопераційний період: підготовчий та основний періоди. Особливості логопедичної роботи після операції.

Тема 8. Характеристика фонетико-фонематичним недорозвинення мовлення (ФФНМ). Поняття про фонетичний та фонематичний слух, сприймання. Вплив порушень фонематичного слуху на розвиток усного мовлення дитини. Ієрархія фонематичних процесів в онтогенезі. Психолого-педагогічна характеристика дітей із ФФНМ. Обстеження дітей із ФФНМ. Організація роботи в групах для дітей із ФФН. Програма навчання дітей із ФФН. Корекція ФФН у дітей дошкільного віку. Корекція ФФН у дітей шкільного віку.

Тема 9. Етіопатогенез загального недорозвинення мовлення (ЗНМ). Поняття загального недорозвинення мовлення. Причини та механізми загального недорозвинення мовлення. Клінічні групи дітей із ЗНМ. Рівні ЗНМ, їх характеристика. Корекційна робота при ЗНМ на кожному з етапів навчання.

2. Навчальна дисципліна №2 «Спеціальна педагогіка»

Тема 1. Загальні засади корекційної психопедагогіки. Предмет і завдання корекційної психопедагогіки, її зв'язки зі спеціальною психологією та медициною. Галузі корекційної психопедагогіки (сурдопедагогіка, тифлопедагогіка, логопедагогіка, корекційна психопедагогіка, ортопедагогіка). Основні поняття корекційної психопедагогіки. Значення курсу «Корекційна психопедагогіка» в системі підготовки сучасного педагога. Розуміння норми і аномалії у психофізичному розвитку особистості. Екзогенні та ендогенні причини порушень психофізичного розвитку. Загальні та специфічні закономірності розвитку, навчання і виховання аномальних дітей.

Тема 2. Особливості розвитку, навчання та виховання особистості при глибоких порушеннях інтелекту. Діти із порушеннями інтелектуального розвитку. Поняття, ступені і форми порушень інтелектуального розвитку. Основні психологічні особливості розвитку та навчально-пізнавальної діяльності учнів із порушеннями інтелектуального розвитку. Диференційований та індивідуальний підхід до дітей із порушеннями інтелектуального розвитку в процесі навчання. Особливості змісту освіти дітей із порушеннями інтелектуального розвитку. Учень із порушеннями інтелектуального розвитку в дитячому колективі. Опора на позитивні якості і переважно збережені можливості дитини в корекційно-виховному процесі. Основні психолого-педагогічні «правила» підходу до дітей із порушеннями інтелектуального розвитку в умовах інклюзивного навчального середовища.

Тема 3. Особливості розвитку, навчання та виховання особистості при затримці психічного розвитку (ЗПР). Діти з затримкою психічного розвитку. Проблема вивчення, навчання та виховання дітей із ЗПР. Типологія ЗПР (класифікація К.С. Лебединської). Особливості психічних процесів дітей із ЗПР та їх навчальної діяльності. Зміст освіти дітей із ЗПР. Індивідуальний підхід до дітей із ЗПР в умовах інклюзивного навчання.

Тема 4. Особливості розвитку, навчання та виховання особистості при порушеннях емоційно-вольової сфери та соціальної поведінки. Діти з порушеннями емоційно-вольової сфери та соціальної поведінки. Види порушень емоційно-вольової сфери. Адаптивна поведінка дітей та підлітків. Психічні стани учнів та їх вплив на навчальну діяльність, поведінку і формування характеру. Дитячий аутизм. Роль педагога та психолога у діагностиці, попередженні та корекції порушень емоційно-вольової сфери та соціальної

поведінки. Детермінуюче та корекційно-педагогічне значення колективних форм діяльності дітей із вадами емоційно-вольового розвитку та поведінки.

Тема 5. Особливості розвитку, навчання та виховання особистості при порушеннях зору (питання тифлопедагогіки). Об'єкт, предмет та завдання тифлопедагогіки. Зв'язок тифлопедагогіки з іншими науками. Система освітніх закладів для дітей з порушеннями зору. Організація допомоги дітям з порушеннями зору в Україні. Теорія та практика навчання дітей з порушеннями зору. Корекційно-виховна робота в школах для слабкозорих дітей та незрячих дітей. Законодавча база тифлопедагогіки.

Тема 6. Особливості розвитку, навчання та виховання особистості при порушеннях опорно-рухового апарату (питання ортопедагогіки). Діти з порушенням опорно-рухового апарату та моторного розвитку. Дитячий церебральний параліч. Врахування особливостей порушень моторної сфери у різних видах навчальної діяльності дітей, організації їх спілкування та участі у позакласній роботі. Комплексні порушення психофізичного розвитку дітей, їх види та врахування в умовах інклюзивного навчального середовища.

Тема 7. Особливості розвитку, навчання та виховання особистості при порушеннях слуху (питання сурдопедагогіки). Сурдопедагогіка як наука. Об'єкт, предмет та завдання сурдопедагогіки. Місце сурдопедагогіки серед інших спеціальних наук. Педагогічна класифікація дітей з порушенням слуху. Методи діагностики порушень слуху. Дактильна абетка та жестова українська мова: зміст дактильної абетки та жестової мови (побутового вжитку). Заклади освіти для дітей з порушеннями слуху. Зміст та організація навчання дітей з порушенням слуху. Принципи, методи та засоби навчання дітей з порушенням слуху. Громадські об'єднання та освіта осіб з порушеннями слуху поза державним сектором.

3. Навчальна дисципліна №3 «Педагогіка з історією науки»

Тема 1. Педагогіка в системі наук про людину. Педагогіка як наука про виховання людини. Об'єкт, предмет і функції педагогіки. Історія виникнення та розвитку педагогічної думки. Взаємозв'язок педагогіки з іншими науками. Структура науки педагогіки. Методологія та методи педагогічних досліджень.

Тема 2. Проблема розвитку особистості та їх значення для виховання. Поняття про особистість, її розвиток та формування. Роль спадковості, середовища й діяльності в розвитку особистості. Взаємозв'язок зовнішніх і внутрішніх умов розвитку. Внутрішні суперечності як рушійні сили розвитку. Виховання, навчання і розвиток особистості. Вікові особливості психічного та фізичного розвитку особистості.

Тема 3. Теорія виховання. Сутність, зміст процесу виховання. Процес виховання, його структура і рушійні сили. Мета і завдання виховання. Закономірності виховання. Принципи виховання. Основні напрями виховання. Методи виховання. Організаційні форми виховної роботи. Позакласна виховна робота. Колективні творчі справи. Колективне планування виховної роботи. Позашкільні заклади в системі освіти і виховання. Формування колективу, його вплив на виховання особистості. Класний керівник. Функції, напрями і форми роботи.

Тема 4. Теорія навчання. Дидактика як галузь педагогіки, її виникнення і розвиток. Зв'язок дидактики з іншими науками. Категорії дидактики. Загальна характеристика змісту освіти. Компетентнісний підхід до змісту освіти. Освітня система в Україні. Стандарти освіти. Навчальні програми та плани. Основні джерела змісту освіти. Структура та організація процесу навчання. Основні функції та компоненти процесу навчання. Закономірності і принципи навчання. Методи навчання та їх класифікація.

Тема 5. Сучасні педагогічні технології. Проблемно-розвиваюче навчання. Проблемна ситуація як умова пізнавальної активності учнів. Класифікація методів проблемно-розвивального навчання. Програмоване навчання. Розвивальне навчання. Інтерактивне навчання. Технології онлайн-навчання. Проектне навчання.

Тема 6. Форми організації навчання. Організаційні форми навчання. Урок – основна форма організації навчання. Дистанційне навчання. Практикуми. Факультативні заняття.

Навчальна екскурсія. Додаткові групові, індивідуальні заняття. Домашня навчальна робота учнів. Самостійна робота.

Тема 7. Контроль за навчально-пізнавальною діяльністю учнів. Сутність, закономірності, принципи, функції, види і форми контролю знань, умінь і навичок учнів. Формувальне оцінювання успішності учнів в сучасній українській школі.

Тема 8. Школознавство. Принципи управління освітою. Структура управління освітою в Україні. Управління закладом освіти. Планування та облік роботи школи. Управлінські органи в школі. Види, форми й методи внутрішкільного контролю.

Тема 9. Сучасний учитель, його діяльність і професійне зростання. Основні функції, ознаки педагогічної діяльності. Компоненти педагогічної діяльності. Професійні знання, уміння, здібності й якості сучасного вчителя. Педагогічна компетентність вчителя. Педагогічне спілкування – основа професійної діяльності вчителя.

4. Навчальна дисципліна №4 «Спеціальна психологія»

Тема 1. Спеціальна психологія як наука та її місце серед соціальних та біологічних наук. Визначення спеціальної психології. Мета та завдання спеціальної психології та її місце в системі наукового знання. Категоріально-понятійний апарат спеціальної психології. Принципи спеціальної психології.

Тема 2. Методологія спеціальної психології. Концептуальні джерела спеціальної психології. Загальна характеристика методів спеціальної психології. Мозкова організація вищих психічних функцій.

Тема 3. Атипії психічного розвитку. Роль біологічних та соціальних детермінант у генезі порушень розвитку. Мозкові системи та генез порушень розвитку. Різні підходи до класифікації атипій психічного розвитку, їх аналіз. Моделі атипового розвитку.

Тема 4. Нормальний та атиповий розвиток особистості. Загальні та специфічні закономірності атипового розвитку. Порушення інтелекту та мовлення при відхиленнях у психічному розвитку. Процес мислення та його порушення у дітей. Особливості розвитку мислення при атипіях розвитку.

Тема 5. Психологічні особливості дітей із різними порушеннями психічного розвитку. Специфічні психологічні характеристики дітей з сенсорними порушеннями. Особливості дітей з затримкою психічного розвитку. Особливості розвитку дітей з порушеннями розумового розвитку. Специфічні особливості дітей з розладами особистості. Специфічні особливості дітей з дитячим аутизмом. Особливості дітей з дитячим церебральним паралічем.

5. Навчальна дисципліна №5 «Основи інклюзивної освіти»

Тема 1. Філософія інклюзивної освіти. Історія відношення суспільства та держав до осіб з особливими освітніми потребами (ООП). Міжнародне законодавство щодо сфери інклюзивної освіти. Законодавчі засади інклюзивної освіти в Україні.

Тема 2. Створення умов для активної участі в житті суспільства дітей з особливими освітніми потребами. Сучасний стан системи інклюзивної освіти в Україні та за кордоном. Форми навчання в умовах інклюзії. Забезпечення безбар'єрного доступу до освіти особам з ООП.

Тема 3. Інтегрування дітей з особливостями психофізичного розвитку в загальноосвітній простір. Відбір та зарахування дітей з ООП до освітніх закладів. Поняття про «індекс інклюзії». Особистість вчителя в інклюзивній освіті. Асистент вчителя, його права та обов'язки. Індивідуальний та диференційований підхід в інклюзії.

Тема 4. Інклюзивна освіта в педагогіці та практиці діяльності школи. Індивідуальна програма розвитку дитини та її компоненти. Команда супроводу дитини з ООП, обов'язки та права кожного члена команди супроводу, роль батьків у складанні ІПР. Додаткові освітні послуги в інклюзивному освітньому середовищі.

Тема 5. Організація діяльності інклюзивної школи. Особливості управління інклюзивною школою. Методичні рекомендації щодо реалізації цілей інклюзивної школи. Етика спілкування та допомога дорослому з особливими потребами.

3. ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

До навчальної дисципліни № 1 «Логопедія з практикумом»

1. Богуш А.М. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах: підручник / за ред. А.М. Богуш. Вид. 2-ге, доповнене. Київ: «Слово», 2015. 704 с.
2. Логопедія. Підручник. За ред. М.К. Шеремет. вид. 3-тє, перер. та доповн. Київ: «Слово», 2018.776 с.
3. Дислалія [навчальний посібник] / М. К. Шеремет, О. В. Ревуцька. Київ : НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2009. 160 с.
4. Конопляста С.Ю. Риноалалія від А до Я: монографія. Київ: Книга-плюс, 2015 312 с.
5. Соботович Є.Ф. Вибрані праці з логопедії. / Укл. В.В.Тищенко, С.Ю.Линдіна. Київ: «Видав. дім Дмитра Бураго», 2015. 311 с.

До навчальної дисципліни № 2 «Спеціальна педагогіка»

6. Єременко І. Г. Дидактичні основи уроку в допоміжній школі. Київ: Рад. Школа. 2006. 130 с.
7. Синьов В. М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка: в 2 ч. Київ: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2007. Ч.1. 241 с. Ч.2. 223 с.
8. Миронова С.П. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка: підручник. К-П: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2015. 312 с.
9. Засенко В.В., Кульбіда С.В. Дактилологія. Енциклопедія сучасної України. Т. 7. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень, 2008. 496 с.
10. Кульбіда С.В. Українська дактилологія: наук.-метод. посібник. Київ: Пед. думка, 2007. 256 с.
11. Фомічова Л.І. Сурдопедагогіка. Хрестоматія. Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2003.
12. Паламар О.М. Навчання основ граматики та правопису дітей з порушеннями зору: навч. посіб. Київ : 2009. 106 с.
13. Синьова Є.П. Тифлопедагогіка. Теорія виховання сліпих та слабозорих дітей. Київ, 2009. 212 с.
14. Синьова Є.П. Тифлопсихологія: підручник. Київ : Знання, 2008. 365 с.
15. Дегтяренко Т.М., Вавіна Л.С. Корекційно-реабілітаційна робота в спеціальних дошкільних закладах для дітей з особливими потребами: навчальний посібник. Суми: ВТД «Університетська книга», 2008. 302 с.

До навчальної дисципліни № 3 «Педагогіка з історією науки»

16. Волкова Н.П. Педагогіка: Нав. посіб. Вид. 4-те, перероб., доп. Київ: Академвидав, 2014. 616 с.
17. Пехота О.М., Старєва А.М. Особистісно орієнтоване навчання: підготовка вчителя: Монографія. 2-ге вид. доп. та перероб. Миколаїв: «Іліон», 2007. 272 с.
18. Педагогічна майстерність учителя: навч. посіб. / за ред. В. М. Гриньової, С. Т. Золотухіної. Вид. 2-е, випр. і допов. Харків: ОВС, 2006. 221 с.
19. Фіцула М. М. Педагогіка : навч. посіб. Вид. третє, перероб. і допов. Тернопіль: Навчальна книга-Богдан, 2013. 230 с.

20. Зайченко І. В. Історія педагогіки: у двох книгах. К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. Кн. I: Історія зарубіжної педагогіки. 2010. 624 с.
21. Зайченко І. В. Історія педагогіки: у двох книгах: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. Кн. II: Школа, освіта і педагогічна думка в Україні. 2010. 1032 с.

До навчальної дисципліни № 4 «Спеціальна психологія»

22. Спеціальна психологія: підручник. В. Кобильченко, І. Омельченко. Київ: ВЦ «Академія», 2020. 224 с.
23. Аршава І.Ф., Кутєпова-Бредун В.Ю. Спеціальна психологія. Навч. посібн. Дніпро, 2019. 219 с.
24. Аршава І.Ф., Корнієнко В.В.. Основи нервових та психічних хвороб. Підручник. Дніпро: «Свідлер» 2018. 359 с.
25. Пахомова Н.Г. Спеціальна психологія : навч. посіб. для студентів спец. 6.010105 – «Корекційна освіта». Полтава: Полтав.нац.пед.ун-т ім. В.Г.Короленка, 2015. 359 с.

До навчальної дисципліни № 5 «Основи інклюзивної освіти»

26. Порошенко М. А. Інклюзивна освіта : навчальний посібник. Київ : ТОВ «Агентство «Україна», 2019. 300 с.
27. Теорія і практика інклюзивної освіти : навчально-методичний посібник / упорядник Бондар К. М. 2–ге вид., доп., 2019. 170 с.
28. Індекс інклюзії : дошкільний навчальний заклад: навчально методичний посібник / Під заг. ред. Шинкаренка В. І. Київ : ТОВ «Плеяди», 2011. 100 с.
29. Інклюзивна освіта від А до Я : poradник для педагогів і батьків / укладачі Н. В. Заєркова, А. О. Трейтяк. Київ, 2016. 68 с.
30. Колупасва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: монографія. Київ : «Самміт-Книга», 2009. 272 с.

4. СТАНДАРТНА СТРУКТУРА ВАРІАНТУ ФІ

Кожний варіант фахового іспиту містить 50 тестових завдань, зміст яких стає відомим вступнику лише при отриманні варіанту випробування. Всі питання складені у формі обрання однієї правильної відповіді з чотирьох запропонованих, проти якої вступник має зробити відповідну позначку.

Розподіл питань у кожному варіанті:

- за формою завдань

№ з/п	Форма завдання	Кількість одиниць у варіанті
1	Питання на обрання однієї правильної відповіді	50

- за темами навчальних дисциплін

№ з/п	Назва дисципліни	Кількість одиниць у варіанті
1	Логопедія з практикумом	15
2	Спеціальна педагогіка	15
3	Педагогіка з історією науки	10
4	Спеціальна психологія	5
5	Основи інклюзивної освіти	5
	Усього:	50

Оцінка за відповідь на кожне питання варіанту ФІ може набувати одного з двох значень:

максимального значення 2 бали у випадку правильної відповіді,
мінімального значення 0 балів у випадку неправильної відповіді.

Розподіл максимальної кількості балів за відповіді на завдання різної форми наведений у таблиці

№ з/п	Форма завдання	Максимальна кількість балів, яку можна отримати за одне завдання	Максимальна кількість балів, яка може бути набрана за весь іспит
1	Питання на обрання правильної відповіді	2	$50 \times 2 = 100$